

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи
та міжнародної діяльності

Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника

кандидат хімічних наук, доцент

Лідія ТУРОВСЬКА

"27" квітня 2026 р.

ВИТЯГ

з протоколу №12 від 23 квітня 2026 р.

фахового семінару кафедри соціальної психології

факультету психології

Карпатського національного університету

імені Василя Стефаника

ПРИСУТНІ:

Заграй Лариса Дмитрівна – доктор психологічних наук, професор
кафедри соціальної психології – гарант освітньо-наукової програми;

Федик Оксана Василівна – кандидат психологічних наук, доцент
кафедри загальної психології – голова семінару;

Пілецька Любомира Сидорівна – доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної психології – член семінару;

Гоян Ігор Миколайович – доктор психологічних наук, професор кафедри
соціальної психології – член семінару;

Яремчук Віталія Василівна – кандидат психологічних наук, доцент
кафедри соціальної психології – член семінару;

Федоришин Галина Миколаївна – кандидат психологічних наук, доцент
кафедри соціальної психології – член семінару;

Хабайлюк Валентина Василівна – кандидат психологічних наук, доцент
кафедри соціальної психології – член семінару.

Члени кафедри загальної психології:

Міщиха Лариса Петрівна – доктор психологічних наук, професор
кафедри загальної психології – науковий керівник;

Белей Михайло Дмитрович – кандидат психологічних наук, професор
кафедри загальної психології – член семінару;

Хрущ Олена Василівна – кандидат психологічних наук, доцент
кафедри загальної психології – член семінару;

Карпюк Юлія Ярославівна – кандидат психологічних наук, доцент
кафедри загальної психології – член семінару;

Олійник Алла Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент
кафедри загальної психології – член семінару;

Готич Вікторія Олександрівна – доктор (PhD) з психології, викладач –
член семінару

Олійник Алла Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології – член семінару;
Готич Вікторія Олександрівна – доктор (PhD) з психології, викладач – член семінару

Члени кафедри психології розвитку:

Паркулаб Оксана Григорівна – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології розвитку, – член семінару;

Климишин Ольга Іванівна – доктор психологічних наук, професор кафедри психології розвитку, – член семінару.

Члени кафедри клінічної та реабілітаційної психології:

Гасюк Мирослава Богданівна – кандидат психологічних наук, професор кафедри клінічної та реабілітаційної психології, завідувач кафедри, – член семінару;

Лещинська Олена Альбертівна – доктор психологічних наук, професор кафедри клінічної та реабілітаційної психології, – член семінару;

Матейко Наталія Михайлівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри клінічної та реабілітаційної психології, – член семінару.

Всього присутні: 18 осіб.

У голосуванні братимуть участь 16 осіб.

Головуючий на засіданні – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології **Федик Оксана Василівна**

СЛУХАЛИ:

Результати дисертаційної роботи аспірантки **Чернявської Наталі Володимирівни**, аспірантки 4 курсу заочної (контрактної) форми навчання на тему **«Особливості самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю»**, поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Тему дисертаційного дослідження **«Особливості самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю»** затверджено на засіданні Вченої ради ДВНЗ **«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»** (протокол № 9 від 26 жовтня 2021 року).

Науковий керівник – **Міщиха Лариса Петрівна**, доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології.

Термін виконання дисертаційного дослідження: 2021-2026 роки.

2. Виступ здобувачки Чернявської Наталі Володимирівни.

Шановна головуєча, шановні члени фахового семінару!

Актуальність дослідження. Алкогольна залежність є одним із найпоширеніших видів адиктивної поведінки серед чоловіків ранньої та середньої дорослості та суттєво впливає на їх психічне здоров'я й якість життя. Вона змінює Я-образ, знижує рефлексивність і саморегуляцію, тобто деформує механізми самосвідомості. Попри наявність досліджень окремих

як феномен, пов'язаний із порушеннями саморегуляції та функціонування самосвідомості. У працях зарубіжних і вітчизняних авторів вона постає як складне психологічне явище, що супроводжується деформаціями Я-структури, зниженням рефлексивності та суб'єктної позиції. Показано, що адиктивна поведінка пов'язана з порушенням інтегрованості Я, дефіцитом регулятивних механізмів та труднощами емоційної саморегуляції, що підтримує рецидивний характер залежності.

У вітчизняній психології самосвідомість розглядається як інтегративне утворення (П. Чамата, М. Боришевський, В. Москалець, С. Максименко, Т. Титаренко, М. Савчин, Р. Павелків), а порушення узгодженості її компонентів пов'язується з фрагментацією ідентичності та зниженням суб'єктної позиції (Л. Міщиха, О. Гуменюк, О. Фурман, Л. Подоляк, О. Кульчицька, С. Тищенко).

В адиктологічних дослідженнях (О. Лещинська, Л. Дідковська, О. Климишин, Н. Матейко, П. Козира та ін.) підкреслюється зв'язок залежності з порушенням саморегуляції та контролю поведінки.

Попри це, проблема самосвідомості осіб із алкогольною залежністю як цілісної системи залишається недостатньо розробленою, що й зумовлює актуальність дослідження і вибір теми **«Особливості самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю»**.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати особливості самосвідомості чоловіків раннього дорослого віку з алкогольною залежністю, розробити та емпірично верифікувати концептуальну модель, а також визначити засади психологічного супроводу розвитку самосвідомості цієї категорії осіб.

Об'єкт дослідження – самосвідомість чоловіків з алкогольною залежністю.

Предмет дослідження – особливості самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю у період ранньої дорослості.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати сучасний стан теоретичної розробки проблеми самосвідомості у науковій літературі та на основі цього сформулювати вихідні теоретичні засади дослідження.
2. Розкрити змістовну та структурну організацію самосвідомості як інтегральної психічної системи.
3. Розробити та обґрунтувати концептуальну модель самосвідомості чоловіків із алкогольною залежністю у віці ранньої дорослості.
4. Здійснити психодіагностичне дослідження особливостей самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю у період ранньої дорослості.
5. Сконструювати програму психологічного супроводу розвитку самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю.

Логіка дослідження передбачала послідовний перехід від теоретичного аналізу до побудови концептуальної моделі, її емпіричної перевірки та розроблення програми психологічного супроводу.

Для розв'язання поставлених завдань було використано комплекс

методів дослідження.

Теоретичні методи включали аналіз, синтез, узагальнення та систематизацію наукових джерел, а також теоретичне моделювання концептуальної моделі самосвідомості.

Емпіричні методи передбачали використання психодіагностичних методик, зокрема тесту MAST для оцінювання рівня алкогольної залежності, моделі PERMA для дослідження психологічного благополуччя, шкали самооцінки Розенберга, методики локусу контролю Роттера, опитувальника саморегуляції та шкали сприйнятого стресу PSS-10. Також застосовувалися проєктивні методики «Хто Я?» (М. Кун, Т. Макпартленд), «Незакінчені речення» (Сакс, Леві), а також опитувальник О. Штепи «Самореалізація особистості».

Статистична обробка даних здійснювалася із використанням методів описової статистики, кореляційного аналізу, t-критерію Стюдента, факторного та кластерного аналізів із застосуванням програмних пакетів Excel та Statistica 12.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає:

- *вперше здійснено* комплексний теоретичний та емпіричний аналіз феномену самосвідомості чоловіків раннього дорослого віку з алкогольною залежністю. Проблему самосвідомості розглянуто на рівні інтегрованого аналізу, що дозволяє поглибити уявлення про внутрішні психологічні механізми адиктивної поведінки;

- *уточнено та розширено* зміст низки психологічних категорій у контексті заявленої теми: «самосвідомість», «самосвідомість у ранній дорослості», «самосвідомість чоловіків з алкогольною залежністю»;

- *поглиблено* знання про змістовну та структурну організацію самосвідомості як інтегральної психічної системи з урахуванням взаємодії когнітивного, емоційно-ціннісного та регулятивного компонентів. Показано, що алкогольна залежність супроводжується порушенням інтегрованості цих компонентів, що виявляється у фрагментарності Я-образу, зниженні рефлексивності та ослабленні механізмів саморегуляції поведінки;

- *розроблено* концептуальну модель самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю, яка відображає системну інтеграцію всіх складових самосвідомості на рівні індивідуальності, описує спрямований вектор зниження її функціонування на всіх рівнях структурної організації – когнітивному, емоційно-ціннісному та поведінковому – і водночас репрезентує специфіку деформацій самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю;

- *виявлено* особливості функціонування самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю у періоді ранньої дорослості шляхом емпіричної верифікації концептуальної моделі;

- *уведено* концепт «плекання внутрішньої дитини» як метафорично-операційний конструкт, структуроутворювальний механізм у межах програми психологічного супроводу, що забезпечує відновлення регулятивних функцій самосвідомості, розвиток автономності та формування

зрілої ідентичності особистості.

- запропоновано програму психологічного супроводу розвитку самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю, яка репрезентує поетапну структуровану роботу, спрямовану на підтримку та оптимізацію розвитку самосвідомості, формування навичок саморегуляції й підвищення рівня психологічної стійкості та формування стійкої ремісії у чоловіків із алкогольною залежністю;

- набули подальшого розвитку погляди на розуміння феному «психологічного ресурсу» в контексті самосвідомості залежної особистості. Активізація ресурсного потенціалу особистості з алкогольною залежністю є умовою переходу у постабстинентний період від фази стабілізації до реінтеграції.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані у практичній діяльності психологів і психотерапевтів під час роботи з чоловіками раннього дорослого віку, які мають досвід алкогольної залежності.

Отримані результати можуть застосовуватися у психологічній діагностиці, консультуванні та психологічному супроводі осіб із алкогольною залежністю, а також у професійній підготовці фахівців психологічного профілю. Крім того, розроблена програма психологічного супроводу розвитку самосвідомості може бути використана як теоретична та практична основа у роботі з даною категорією клієнтів.

Дослідження проведено у 2021–2024 рр. на базі соціально-психологічного центру «Відновлення» у м. Львів.

У ньому взяли участь 134 чоловіки віком 20–40 років, які проходили реабілітацію та надали інформовану згоду. Вибірка була сформована з урахуванням критеріїв включення та виключення, що забезпечило її однорідність і релевантність.

Отримані результати дозволяють перейти до аналізу ключових емпіричних закономірностей.

За результатами тесту MAST встановлено, що у 91% респондентів виявлено високий рівень алкогольної залежності, у 5% - межовий рівень і у 4% - низький. Водночас низькі показники в окремих випадках можуть бути пов'язані зі станом ремісії або проходженням реабілітації, а не з відсутністю проблеми залежності.

Кореляційний аналіз показав наявність статистично значущих зв'язків між рівнем алкогольної залежності та показниками самосвідомості. Зокрема, зростання рівня залежності супроводжується зниженням самоповаги та саморегуляції і підвищенням рівня психологічного стресу.

Водночас встановлено сильні внутрішні зв'язки у структурі регулятивного компонента: зокрема, зв'язок між оцінкою результатів і самостійністю становить $r = 0,85$ ($p < 0,01$), а між програмуванням поведінки та загальним рівнем саморегуляції – $r = 0,77$ ($p < 0,01$).

Факторний аналіз дозволив виділити два фактори, які відображають структуру самосвідомості:

перший – емоційно-ціннісний і когнітивний (з високими навантаженнями показників добробуту – 0,893, здоров'я – 0,832, сенсу – 0,805);

другий – регулятивно-ідентичнісний (Я-образ – 0,807, рефлексія – 0,809, ідентичність – 0,798).

Кластерний аналіз виявив типи самосвідомості, які відрізняються не рівнем окремих показників, а ступенем їх інтегрованості, що підтверджує системний характер цього феномену.

Результати проєктивних методик показали фрагментарність Я-образу, суперечливі самовизначення та нестійкість образу майбутнього.

Отримані результати підтвердили висунуту гіпотезу, засвідчили досягнення мети дослідження та повну реалізацію поставлених завдань, що дало змогу сформулювати *узагальнені висновки*, які мають теоретичне та прикладне значення для психології особистості й психології залежностей.

1. У результаті теоретико-методологічного аналізу встановлено, що самосвідомість у психологічному дискурсі постає як інтегративне багатовимірне утворення, яке відображає усвідомлення особистістю власного «Я» та забезпечує регуляцію поведінки й емоційних станів. Вона розглядається як цілісна динамічна система, що формується у взаємодії нейробіологічних механізмів, індивідуального досвіду та соціокультурних чинників і поєднує когнітивний, емоційно-ціннісний і регулятивний компоненти.

Показано, що нейробіологічні моделі трактують самосвідомість як результат інтегрованої діяльності функціональних мереж мозку, а їх порушення при алкогольній залежності знижує рефлексію, викривляє самооцінку та послаблює саморегуляцію. Обґрунтовано, що рання дорослість є сензитивним періодом розвитку самосвідомості, у якому залежність сприяє фрагментації Я-образу та посиленню зовнішньої детермінації поведінки.

Узагальнення засвідчило, що особистісно-інтегративний підхід є методологічно доцільним для аналізу алкогольної залежності, оскільки дозволяє пояснити її внутрішні механізми через порушення узгодженості компонентів самосвідомості та створює підґрунтя для подальшого моделювання й емпіричного дослідження.

2. Розкрито структурну організацію самосвідомості як інтегральної системи, що забезпечує цілісність досвіду, саморефлексію та регуляцію поведінки. Встановлено, що вона є динамічним утворенням, у якому взаємодіють когнітивний, емоційно-ціннісний і регулятивний компоненти.

Показано, що когнітивний компонент відображає уявлення про себе та забезпечує формування Я-образу; емоційно-ціннісний визначає ставлення до себе й надає особистісного смислу досвіду; регулятивний забезпечує самоконтроль і управління поведінкою. У чоловіків з алкогольною залежністю порушення регулятивного компонента проявляється у зниженні планування, імпульсивності та орієнтації на негайне зниження напруги, що

супроводжується ослабленням суб'єктної позиції та домінуванням зовнішнього локусу контролю.

Встановлено, що регулятивний компонент є ключовою ланкою, яка поєднує уявлення про себе і цінності з реальною поведінкою, а його деформація підтримує адиктивні патерни. Ефективне функціонування самосвідомості можливе лише за умови інтегрованості її компонентів; порушення їх узгодженості призводить до фрагментації Я-образу, зниження рефлексивності та саморегуляції.

Обґрунтовано, що саме інтегрованість самосвідомості є ключовою характеристикою особистісного функціонування, визначаючи здатність до усвідомлення досвіду, підтримання суб'єктної позиції та адаптивної регуляції поведінки.

3. Розроблено та теоретично обґрунтовано авторську концептуальну модель самосвідомості чоловіків із алкогольною залежністю в ранній дорослості, яка пояснює специфіку її структурно-функціональних деформацій в умовах адиктивної поведінки. Модель ґрунтується на інтегративному підході та відображає взаємозв'язки між когнітивним, емоційно-ціннісним і регулятивним компонентами.

Обґрунтовано розмежування рівня розвитку окремих компонентів і рівня їх інтегрованості: показано, що навіть відносно збережені складові не забезпечують цілісного функціонування самосвідомості. Вирішальним є порушення узгодженості між ними, що зумовлює фрагментацію Я-образу, нестійкість ідентичності та зниження суб'єктної позиції.

Показано, що алкогольна залежність пов'язана із системним порушенням внутрішньої організації Я: зниження рефлексивності, дефіцит емоційного прийняття досвіду та ослаблення регуляції формують замкнене коло, яке підтримує адиктивну поведінку.

4. У психодіагностичному дослідженні встановлено порушення інтегрованості когнітивного, емоційно-ціннісного та регулятивного компонентів самосвідомості чоловіків із алкогольною залежністю. Виявлено фрагментарність Я-образу, зниження рефлексивності та розмитість ідентичності, що ускладнює усвідомлення досвіду і саморегуляцію.

Зафіксовано переважання зовнішнього локусу контролю, зниження суб'єктної позиції та відповідальності, що підтримує адиктивну поведінку. Кореляційний аналіз підтвердив зв'язки між показниками самосвідомості, рівнем залежності, стресом, самоповагою, саморегуляцією та психологічним благополуччям.

Порушення узгодженості компонентів супроводжується зростанням напруження, зниженням життєвої реалізованості та фрагментацією смислів. Факторний і кластерний аналізи виявили типи самосвідомості за рівнем її інтегрованості, де вирішальним є взаємозв'язок компонентів.

Проективні методики показали суперечливі Я-наративи, труднощі інтеграції досвіду та нестійкість образу майбутнього. Підтверджено системоутворювальну роль емоційно-ціннісного компонента. Загалом

доведено системний характер деформацій самосвідомості як механізму підтримання адиктивної поведінки.

5.Сконструйовано та теоретично обґрунтовано програму психологічного супроводу розвитку самосвідомості чоловіків із алкогольною залежністю, що ґрунтується на інтегративному підході та спрямована на відновлення цілісності самосвідомості через гармонізацію її когнітивного, емоційно-ціннісного та регулятивного компонентів.

Програма базується на виявлених деформаціях (фрагментація Я-образу, зовнішній локус контролю, дефіцит емоційного прийняття, ослаблення регуляції) і орієнтована не на симптоми, а на відновлення внутрішньої узгодженості самосвідомості. Концепт «плекання внутрішньої дитини» визначено як механізм інтеграції афективного досвіду та розвитку емоційної саморегуляції, з огляду на провідну роль емоційно-ціннісного компонента.

Програма має прикладне значення для роботи в реабілітаційних і соціально-психологічних закладах, є адаптивною до індивідуальних особливостей і етапів відновлення та може слугувати теоретичною основою для подальшої апробації.

Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо у вивченні динаміки змін самосвідомості особистості на різних етапах ремісії, а також із подальшою апробацією та удосконаленням програми психологічного супроводу розвитку самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю з урахуванням тривалості, індивідуальних психологічних особливостей та умов реабілітації.

Дякую за увагу!

3.Запитання до аспірантки по темі дисертації ставили:

Гоян І. М. – доктор психологічних наук, професор кафедри соціальної психології: *Чому у Вашому дослідженні акцент зроблено саме на періоді ранньої дорослості? Які його психологічні особливості зумовлюють актуальність вивчення проблеми залежності саме на цьому етапі розвитку?*

Відповідь. Рання дорослість є періодом активного формування цілісної ідентичності, яка тісно пов'язана з реалізацією покликання, здатністю до емоційної близькості та побудови стабільних міжособистісних стосунків. Успішне проходження цього етапу сприяє переходу до генеративності – прагнення робити внесок у розвиток інших і суспільства загалом.

Водночас когнітивна та емоційна зрілість у цьому віці ще перебуває у процесі завершення. Хоча молода людина вже здатна до автономії, прийняття рішень і відповідальності, нейропсихологічно цей період характеризується поступовим дозріванням префронтальної кори, яка відповідає за самоконтроль, планування та регуляцію поведінки. У поєднанні з високою реактивністю лімбічної системи це зумовлює підвищену імпульсивність і схильність до ризикованої поведінки. Додатковим чинником ризику виступає криза «входження у дорослість», яка передбачає необхідність самовизначення, професійного становлення та прийняття життєво важливих рішень. У разі її успішного подолання особистість зміцнює своє Его та

розвиває ефективні стратегії саморегуляції. Натомість невирішеність цієї кризи може призводити до внутрішніх конфліктів, фрустрації та використання дезадаптивних способів подолання стресу. Період ранньої дорослості є сенситивним також тому, що саме в цей час закріплюються моделі поведінки, способи реагування на труднощі та формуються стійкі патерни саморегуляції. За умов високих соціальних вимог і недостатньо сформованих психологічних ресурсів зростає ризик звернення до алкоголю або інших форм залежної поведінки як способу зниження напруги. Цей період найчастіше є періодом початку розвитку алкозалежності.

2. Яремчук В. В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної психології: *Який психологічний ресурс, на Вашу думку, є найбільш ефективним у роботі з чоловіками, які мають алкогольну залежність? Чому саме він?*

Відповідь. У межах дослідження самосвідомість розглядається як ключовий психологічний ресурс, що має інтегративний характер і включає когнітивний, емоційно ціннісний та регулятивний компоненти.

Для осіб з алкогольною залежністю характерними є фрагментарність самосприйняття, труднощі в усвідомленні власних емоцій і зниження здатності до саморегуляції. Розвиток самосвідомості сприяє усвідомленню власних станів, потреб і поведінкових патернів, підвищенню рівня контролю над поведінкою та формуванню більш адаптивних способів реагування.

Саме тому самосвідомість розглядається як базовий ресурс у процесі психологічної допомоги.

Щодо самих психологічних напрямів у роботі з даною категорією осіб, вважаю ресурсними інтегративно особистісно-орієнтовану розвиваючу модель реабілітації (ІООР) Д. Старкова; програму С. Михайлів (особистісна реабілітація та протирецидивна підтримка); трансдіагностичну програму З. Федотової; програму А. Сальникової (КПТ-інтервенції й прогнозування ризиків рецидиву).

У міжнародній практиці домінують моделі, які поєднують поведінкові інтервенції, роботу з мотивацією та залучення родини: поведінкові програми акцентують на ідентифікації тригерів, корекції дезадаптивних думок і формуванні стійких копінг-стратегій; програма «12 кроків» підкреслює роль спільнотності та взаємопідтримки в довготривалому відновленні; сімейні системні підходи спрямовані на зміну дисфункційної динаміки, роботу зі співзалежністю та формування нових моделей взаємодії; ресурсно-орієнтована модель MORE інтегрує майндфулнес-практики, когнітивне переосмислення та розвиток позитивних емоцій; інноваційні технологічні програми (reBandit, ChatThero) демонструють потенціал штучного інтелекту в персоналізованій підтримці та доступності терапії

3. Федоришин Г.М. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної психології:

Чому у дослідженні обрано саме гендерну категорію чоловіків? Які специфічні особливості алкогольної залежності спостерігаються у чоловіків порівняно з жінками?

Відповідь. Вибір чоловіків як цільової групи зумовлений як вищою поширеністю алкогольної залежності серед чоловіків, так і особливостями їх соціалізації.

Зокрема, у чоловіків часто спостерігається орієнтація на стримування емоцій, уникнення проявів вразливості та самостійне подолання труднощів, що обмежує використання адаптивних форм емоційної регуляції.

Крім того, у чоловіків частіше виникають труднощі з рефлексією та усвідомленням внутрішніх станів, що безпосередньо пов'язано зі структурою самосвідомості.

Крім того, ще мають місце соціальні стереотипи на прийняття як норми того, що дозволено в більшій мірі чоловікам, ніж жінкам; тобто соціокультура, в лоні якої зростає майбутній чоловік. Це обґрунтовує доцільність окремого дослідження саме цієї групи.

4. Федик О.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології: *Як Ви бачите практичне впровадження Вашої програми психологічного супроводу розвитку самосвідомості чоловіків із алкогольною залежністю? У яких умовах вона може бути найбільш ефективною?*

Відповідь. Розроблена програма психологічного супроводу може бути впроваджена у реабілітаційних центрах, в амбулаторній практиці, а також у форматі індивідуального психотерапевтичного супроводу.

Найбільш ефективною вона є після первинної стабілізації стану клієнта, коли знижуються гострі прояви і з'являється можливість до усвідомлення та саморефлексії.

Програма має поетапну структуру і спрямована на розвиток усвідомлення, формування навичок саморегуляції та інтеграцію особистісного досвіду. Поетапний опис програми вибудовано за принципом системного представлення процесу психологічного супроводу (етап → завдання → механізми → інтервенції → критерії переходу).

Можливість адаптації програми до індивідуальних особливостей клієнта підвищує її практичну ефективність.

5. Карпюк Ю.Я. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології: *У роботі Ви згадуєте російсько-українську війну як макрорівневий чинник впливу. Як, на Вашу думку, вона позначилася на формуванні та перебігу алкогольної залежності?*

Відповідь. Російсько-українська війна виступає значущим макрорівневим чинником, який суттєво впливає на психоемоційний стан населення. Хронічний стрес, підвищена тривога, невизначеність майбутнього, втрати та травматичний досвід створюють додаткове навантаження на систему саморегуляції. У таких умовах алкоголь може використовуватися як доступний спосіб короткотривалого зниження напруги, що підвищує ризик формування або загострення залежності. Особливо це стосується осіб із вже наявними труднощами саморегуляції та недостатньо сформованою самосвідомістю. І ця проблема має місце не тільки серед людей, які знаходяться в тилу, але й у зоні бойових дій, як вибір стратегії

стрес-долаючої поведінки- уникнення, чи як вже сформована адиктивна поведінка, яка тільки «підтримує» залежність.

6. Паркулаб О.Г. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології розвитку: *Ви наводите приклади з власної практики. Наскільки ефективною є робота психолога з алкозалежними особами? Від яких факторів найбільше залежить ця ефективність?*

Відповідь. У моєму дослідженні це розглядається, що психологічна робота з алкозалежними є ефективною за умови комплексного підходу, який враховує як індивідуальні особливості клієнта, так і контекст його життя. Ефективність значною мірою залежить від рівня його самосвідомості, мотивації до змін, тривалості та тяжкості залежності, а також наявності підтримуючого соціального середовища. Важливим результатом є не лише зменшення або припинення вживання, а й глибші зміни – підвищення рівня усвідомлення, розвиток саморегуляції та формування нових способів взаємодії з реальністю. Саме ці зміни забезпечують більш стійкий результат.

7.Климишин О.І. – доктор психологічних наук, професор кафедри психології розвитку: *Яким чином сімейне середовище впливає на розвиток і подолання алкогольної залежності?*

Відповідь. Я виходжу з того, що сімейне середовище відіграє ключову роль у формуванні та підтриманні залежної поведінки. Дисфункційні сімейні патерни, зокрема співзалежність, емоційна дистанція або, навпаки, гіперконтроль, можуть сприяти закріпленню залежності. У той же час підтримуюче, структуроване та емоційно стабільне середовище може виступати важливим ресурсом у процесі одужання. Особливу роль відіграє зміна взаємодії в сім'ї, формування здорових меж та зменшення співзалежних моделей поведінки. І тут мовиться про спільно вироблену взаємодію, стратегію поведінки членів родини щодо чітких вимог, правил, дисципліни, стійкості до маніпуляцій узалежненого члена сім'ї. І звісно, у випадку залежного члена сім'ї, потрібно і членам родини проходити терапію з психотерапевтом.

8. Пілецька Л.С. – доктор психологічних наук, професор кафедри соціальної психології *Як Ви оцінюєте ризик рецидиву, і які психологічні інструменти допомагають його попередити?*

Відповідь. У межах дослідження було встановлено, що ризик рецидиву є високим і розглядається як закономірний елемент перебігу залежності. Його оцінка базується на аналізі рівня саморегуляції, здатності усвідомлювати тригери, а також наявності альтернативних поведінкових стратегій. До психологічних інструментів профілактики належать розвиток усвідомленості, ідентифікація та опрацювання тригерів, формування нових способів реагування на стрес, а також підтримка стабільної ідентичності поза залежною поведінкою. Важливим є також поступове розширення сфер життєвої активності, що знижує фіксацію на залежності.

9. Матейко Н.М. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри клінічної та реабілітаційної психології: *Чи потрібно враховувати у психологічних дослідженнях нейробіологічні механізми залежності, і як це*

може поглиблювати розуміння самого феномену залежності?

Відповідь. Так, у психологічних дослідженнях залежності важливо враховувати нейробіологічні механізми. Зокрема, дофамінергічна система пояснює, як формується відчуття задоволення і підкріплення поведінки. Це допомагає глибше зрозуміти природу потягу та повторюваних дій. Також зміни, пов'язані з нейропластичністю, показують, як досвід залежності закріплюється на рівні мозку. Нейробіологія пояснює, чому самоконтроль може знижуватися навіть при усвідомленні шкоди. Це доповнює психологічні теорії мотивації та поведінки. У результаті формується більш цілісне й науково обґрунтоване розуміння феномену залежності.

До доповіді було задано 9 запитань, на які здобувачка дав ґрунтовні відповіді.

4. Виступи присутніх

1. Доктор психологічних наук, професор кафедри психології розвитку
Климишин О.І.

Дисертаційна робота Чернявської Н. В. присвячена надзвичайно актуальній і соціально значущій проблемі – дослідженню особливостей самосвідомості чоловіків раннього дорослого віку з алкогольною залежністю. Обраний віковий етап є надзвичайно важливим, адже саме в цей час закладаються основи особистісної, професійної та сімейної реалізації, тоді як кризові стани можуть сприяти формуванню адиктивних патернів, що особливо актуально в умовах суспільної нестабільності. В умовах сучасних суспільних викликів, зростання рівня стресу та поширеності адиктивної поведінки така тематика є своєчасною і має вагоме теоретичне та практичне значення.

Авторкою здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз проблеми самосвідомості як інтегративного психологічного утворення, що включає когнітивний, емоційно-ціннісний та регулятивний компоненти. Важливим є акцент на тому, що при алкогольній залежності відбувається порушення їх узгодженості, що веде до фрагментації Я-образу, зниження рефлексивності та ослаблення саморегуляції.

Емпірична частина дослідження є достатньо обґрунтованою: використано валідні психодіагностичні методики, застосовано сучасні методи математико-статистичного аналізу. Отримані результати підтверджують гіпотезу про структурно-функціональні порушення самосвідомості та виявляють її внутрішню неоднорідність.

Безумовною перевагою роботи є її практична спрямованість. Запропонована програма психологічного супроводу розвитку самосвідомості має прикладне значення. Особливо вражає кількість сесій реалізованих авторкою в практичній частині верифікації власної моделі надання психологічної допомоги – навіть до 50 сесій. Таким чином, робота є завершеним самостійним дослідженням, що має ознаки наукової новизни та практичної цінності.

Беручи до уваги потужний доробок в дослідженні проблеми подолання адикцій шляхом реконструкції самосвідомості чоловіків з алкогольною

залежністю Чернявської Наталі Володимирівни, варто відзначити деякі аспекти, які можуть бути предметом подальших дискусій та певні побажання для вдосконалення подальшого розвитку тематики дослідження здобувачки: Можливо, доречніше б було параграф 1.2. та 1.3 об'єднати, оскільки змістовно вони наближені в ракурсі розгляду онтогенетичних особливостей розвитку самосвідомості у періоді ранньої дорослості.

В подальшій перспективі дослідження корисним було б реалізувати також аналіз адикції і в духовній парадигмі досліджень особистості. Відповідно, можливим є включення в програму психологічного супроводу технік та методів актуалізації духовного потенціалу та технік трансформацій системи цінностей з орієнтацією на цінність «свободи» на кожному з рівнів життєздійснення особистості – інтрасуб'єктному, інтерсуб'єктному, метасуб'єктному. Такі дослідження сприятимуть повнішому розумінню також і онтологічних умов подолання адикцій.

Зазначені вище зауваження не зменшують наукової та практичної цінності дисертаційної роботи, а, радше, вказують на перспективу подальших досліджень автора в царині обраної проблематики.

Загалом дисертаційна робота Чернявської Наталі Володимирівни відповідає спеціальності 053 Психологія та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

2.Кандидат психологічних наук, доцент кафедри клінічної та реабілітаційної психології *Матейко Н.М.*

Дисертаційне дослідження Чернявської Н. В. присвячене актуальній проблемі адиктивної поведінки, яка має значний науковий інтерес завдяки інтеграції різних підходів до її осмислення – від психодинамічних до нейробіологічних. Робота вирізняється глибоким аналізом феномену самосвідомості та особливостей її становлення в період ранньої дорослості.

Значущим є звернення авторки до нейробіологічних аспектів залежності, зокрема до змін у нейротрансмітерних системах, що регулюють мотивацію, емоційні процеси та прийняття рішень. Такий підхід суттєво підсилює наукову обґрунтованість роботи та підкреслює її міждисциплінарний характер. Проведений теоретичний аналіз сприяв уточненню змісту базових понять, систематизації сучасних наукових підходів і побудові авторської концептуальної моделі самосвідомості.

Методологічна база дослідження є належно обґрунтованою: структура дослідження логічна, етапи послідовно вибудовані, а використані психодіагностичні методики адекватні поставленим завданням. Отримані емпіричні результати мають достатній рівень репрезентативності та підтверджені коректною статистичною обробкою. Практична значущість роботи полягає у розробці програми психологічного супроводу, що має чітку поетапну організацію та спрямована на розвиток самосвідомості, удосконалення саморегуляції та підтримку стабільного стану ремісії. Запропоновані напрацювання можуть бути ефективно застосовані у психодіагностичній, психокорекційній та клініко-психологічній практиці.

Завершальний розділ органічно підсумовує дослідження, демонструючи перехід від теоретичних положень до практичних рішень.

Разом із тим доцільним видається подальше дослідження динаміки змін самосвідомості на різних етапах ремісії, що дозволить розширити можливості практичного застосування отриманих результатів.

Зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не зменшують наукової та практичної цінності дисертаційного дослідження.

У цілому робота є цілісним, самостійним і завершеним науковим дослідженням, що відзначається новизною та практичною цінністю, відповідає встановленим вимогам, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії, а її робота може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Під час обговорення позитивну оцінку дисертаційній роботі Чернявської Н.В. висловили: доктор психологічних наук, професор кафедри соціальної психології Гоян І.М., кандидат психологічних наук, професор кафедри клінічної та реабілітаційної психології Гасюк М.Б., кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної психології Федоришин Г. М., кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології Федик О.В.

5. Виступ наукового керівника, доктора психологічних наук, професора кафедри загальної психології Міщихи Л.П. яка відзначила, що упродовж навчання в аспірантурі Чернявська Наталя Володимирівна зарекомендувала себе як відповідальний, цілеспрямований і внутрішньо вмотивований дослідник. Вона демонструвала стійкий інтерес до наукової діяльності, високий рівень теоретичної підготовки та здатність до глибокого аналітичного мислення.

Здобувачка активно працює над підвищенням власного професійного рівня, систематично долучаючись до фахових освітніх програм, спеціалізованих курсів і тренінгів у галузі психології та психотерапії. Така діяльність свідчить про її прагнення до безперервного професійного розвитку, розширення наукового світогляду та вдосконалення практичних навичок.

У процесі підготовки дисертації аспірантка проявила високий рівень наукової самостійності, відповідальності і наполегливості у досягненні поставлених цілей. Вона системно здійснювала теоретичний аналіз проблеми, якісно організувала та провела емпіричне дослідження, здійснила ґрунтовну інтерпретацію отриманих результатів і належним чином представила їх у наукових публікаціях. Відзначається також її здатність до наукової комунікації, аргументованого відстоювання власної позиції та конструктивного врахування зауважень.

Дисертаційна робота виконана відповідно до затвердженої теми, має чітку та логічно вибудовану структуру, характеризується належним рівнем теоретичної обґрунтованості та переконливістю емпіричних результатів.

Отримані висновки є послідовними, аргументованими та такими, що мають як наукову новизну, так і практичне значення.

Дисертація аспірантки Чернявської Наталі Володимирівни на тему: «Особливості самосвідомості чоловіків ранньої дорослості з алкогольною залежністю» повністю відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 № 44 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), і може бути представлена до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

6. В обговоренні дисертаційної роботи взяли участь:

доктор психологічних наук, професор кафедри соціальної психології Заграй Л.Д., доктор психологічних наук, доктор психологічних наук, професор кафедри клінічної та реабілітаційної психології Лещинська О.А.; кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології Хрущ О.В.; кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної психології Федоришин Г. М.; кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної психології Хабайлюк В.В.; кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної психології Яремчук В. В.; кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології Карпюк Ю.Я.; доктор (PhD) з психології, викладач кафедри загальної психології Готич В.О.; кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології Федик О.В.; кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології розвитку Паркулаб О.Г.; доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної психології Пілецька Л. С.; кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології Олійник А.В.; кандидат психологічних наук, професор кафедри загальної психології Белей М.Д.; кандидат психологічних наук, професор кафедри клінічної та експериментальної психології Гасюк М.Б.

7. Висновок про перевірку дисертацій та наукових публікацій здобувача на виявлення порушення академічної доброчесності з наданням (до витягу додається довідка за підписом проректора з наукової роботи університету).

УХВАЛИЛИ:

ПРИЙНЯТИ такий висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Висновок

наукового фахового семінару кафедри соціальної психології
факультету психології Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації «Особливості самосвідомості чоловіків з

**алкогольною залежністю», здобувача ступеня доктора філософії за
спеціальністю
053 Психологія (галузь знань 05 Соціальні поведінкові науки)
Чернявської Наталі Володимирівни**

1. Актуальність теми дослідження

Алкогольна залежність є одним із найпоширеніших видів адиктивної поведінки серед чоловіків ранньої та середньої дорослості, суттєво впливаючи на їх психічне здоров'я, соціальне функціонування та якість життя. Вона не лише руйнує фізичне благополуччя, але й змінює внутрішній психологічний простір людини – її уявлення про себе, образ Я, здатність до рефлексії, рівень відповідальності та емоційної регуляції. Саме ці психологічні механізми є ядром феномену самосвідомості, який у контексті алкогольної залежності зазнає суттєвих трансформацій. Для чоловіків, які тривалий час перебувають у стані алкоголізації, характерними стають суперечливість самооцінки, нестійкість Я-образу, домінування зовнішнього локусу контролю, зниження здатності до саморефлексії, утруднення в розумінні власних почуттів, мотивів та дій. Зміни в самосвідомості торкаються когнітивної, емоційно-ціннісної та регулятивної сфер, що призводить до фрагментації внутрішнього світу, труднощів у прийнятті рішень, втрати суб'єктності та неможливості ефективно керувати власною поведінкою.

Попри наявність досліджень, що описують окремі аспекти психіки залежних осіб – самооцінку, імпульсивність, емоційну регуляцію чи стресостійкість – комплексне вивчення самосвідомості чоловіків із алкогольною залежністю в єдиній структурно-функціональній площині залишається недостатнім. Існуючі роботи здебільшого зосереджені на клініко-психіатричному чи нейробіологічному аналізі, тоді як особистісно-психологічні механізми формування та деформації самосвідомості у залежних чоловіків потребують подальшого уточнення.

Особливої актуальності ця проблема набуває у контексті дослідження чоловіків раннього дорослого віку з алкогольною залежністю, оскільки саме на цьому етапі онтогенезу відбувається інтенсивне формування ідентичності, життєвих стратегій та механізмів саморегуляції, що підвищує вразливість самосвідомості до деструктивних впливів залежної поведінки.

Актуальність означеної проблеми зумовлена поєднанням високої соціальної значущості алкогольної залежності, недостатньою розробленістю системного підходу до вивчення самосвідомості в адиктологічному контексті та потребою у науково обґрунтованих концептуальних моделях психологічного аналізу та супроводу осіб із залежною поведінкою. Саме це визначило вибір теми дисертаційного дослідження: «Особливості самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю».

2.3в'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідної роботи кафедри загальної психології Карпатського національного

університету імені Василя Стефаника та є складовою комплексної наукової теми «Екзистенційно-аналітичний підхід до психотравм війни» (номер державної реєстрації 0123U100406).

3.Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає:

- *вперше здійснено* комплексний теоретичний та емпіричний аналіз феномену самосвідомості чоловіків раннього дорослого віку з алкогольною залежністю. Проблему самосвідомості розглянуто на рівні інтегрованого аналізу, що дозволяє поглибити уявлення про внутрішні психологічні механізми адиктивної поведінки;

- *уточнено та розширено* зміст низки психологічних категорій у контексті заявленої теми: «самосвідомість», «самосвідомість у ранній дорослості», «самосвідомість чоловіків з алкогольною залежністю»;

- *поглиблено* знання про змістовну та структурну організацію самосвідомості як інтегральної психічної системи з урахуванням взаємодії когнітивного, емоційно-ціннісного та регулятивного компонентів. Показано, що алкогольна залежність супроводжується порушенням інтегрованості цих компонентів, що виявляється у фрагментарності Я-образу, зниженні рефлексивності та ослабленні механізмів саморегуляції поведінки;

- *розроблено* концептуальну модель самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю, яка відображає системну інтеграцію всіх складових самосвідомості на рівні індивідуальності, описує спрямований вектор зниження її функціонування на всіх рівнях структурної організації – когнітивному, емоційно-ціннісному та поведінковому – і водночас репрезентує специфіку деформацій самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю;

- *виявлено* особливості функціонування самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю у періоді ранньої дорослості шляхом емпіричної верифікації концептуальної моделі;

- *уведено* концепт «плекання внутрішньої дитини» як метафорично-операційний конструкт, структуроутворювальний механізм у межах програми психологічного супроводу, що забезпечує відновлення регулятивних функцій самосвідомості, розвиток автономності та формування зрілої ідентичності особистості.

- *запропоновано* програму психологічного супроводу розвитку самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю, яка репрезентує поетапну структуровану роботу, спрямовану на підтримку та оптимізацію розвитку самосвідомості, формування навичок саморегуляції й підвищення рівня психологічної стійкості та формування стійкої ремісії у чоловіків із алкогольною залежністю;

- *набули* подальшого розвитку погляди на розуміння феному «психологічного ресурсу» в контексті самосвідомості залежної особистості. Активізація ресурсного потенціалу особистості з алкогольною залежністю є умовою переходу у постабстинентний період від фази стабілізації до реінтеграції.

4.Теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Теоретичне значення дослідження полягає у:

- поглибленні наукових уявлень про самосвідомість як інтегративне багатовимірне психологічне утворення, що відображає усвідомлення особистістю власного «Я», його цілісності, безперервності та суб'єктності й забезпечує регуляцію поведінки, емоційних станів і життєдіяльності в цілому;
- розкритті змісту самосвідомості з урахуванням взаємодії когнітивного, емоційно-ціннісного і регулятивного компонентів;
- розширенні наукових уявлень про самосвідомість чоловіків із алкогольною залежністю у віці ранньої дорослості як багатовимірного психологічного феномену в контексті адиктивної поведінки;
- розробці теоретичних підходів до вивчення психологічних механізмів алкогольної залежності через аналіз порушень інтегрованості самосвідомості, що дозволяє переосмислити роль внутрішніх особистісних чинників у підтриманні адиктивної поведінки;
- теоретичному обґрунтуванні концептуальної моделі самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю, що створює підґрунтя для подальших фундаментальних теоретико-прикладних досліджень у сфері психології залежностей та особистісного розвитку;
- розвитку міждисциплінарного підходу до аналізу адиктивної поведінки, що інтегрує положення клінічної психології, нейропсихології, загальної психології, персонології та психотерапевтичної теорії.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані у практичній діяльності психологів і психотерапевтів під час роботи з чоловіками раннього дорослого віку, які мають досвід алкогольної залежності. Зокрема, результати дослідження можуть застосовуватися на етапах психологічної діагностики, формування терапевтичного запиту та визначення напрямів психокорекційного впливу. Запропоновані підходи можуть інтегруватися в програми реабілітаційних центрів, клінічну практику психологів і психотерапевтів, а також у підготовку фахівців, які працюють у сфері адиктивної поведінки. Крім того, емпіричні результати роботи можуть бути використані при розробленні та вдосконаленні програм психологічної підтримки і психокорекції в реабілітаційних, медико-соціальних та соціально-психологічних закладах.

5. Використання результатів роботи

Результати дослідження апробовані на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що підтверджується **9 публікаціями у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій**.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження можуть бути використані для розроблення й удосконалення програм психологічної підтримки та психокорекції в реабілітаційних, медико-соціальних і соціально-психологічних закладах, а також у практичній діяльності психологів і психотерапевтів під час роботи з чоловіками раннього дорослого віку, які мають досвід алкогольної залежності.

6. Особиста участь автора в одержанні наукових та практичних результатів, що викладені в дисертаційній роботі.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі соціальної психології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, науковий керівник – доктор психологічних наук, професор кафедри загальної психології Міщиха Лариса Петрівна.

Робота є результатом самостійного наукового дослідження Чернявської Наталі Володимирівни. Здобувачкою самостійно здійснено теоретичний аналіз проблеми дослідження, обґрунтовано концептуальні положення роботи, організовано та проведено емпіричне дослідження, виконано статистичну обробку та інтерпретацію отриманих результатів, розроблено та апробовано тренінгову програму розвитку конфліктологічної компетентності майбутніх педагогів.

7. Перелік публікацій за темою дисертації.

За результатами дослідження опубліковано **15 наукових праць**, у тому числі:

- **5 статей** у наукових фахових виданнях України
- **1 стаття** у науковому виданні, що входить до наукометричної бази Scopus
- **9 праць** у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Статті у наукових виданнях, які входять до наукометричної бази Scopus:

1. Mishchykha L., Cherniavska N., Kravchenko V., Vityuk N., Kulesha-Liubinet, Khrushch O. Application of Mindfulness Practices in Work on Stress Reduction during the War. Revista de Cercetare si Interventie Sociala. 2023. Vol. 81. P. 25–38.

DOI: [10.33788/rcis.81.2](https://doi.org/10.33788/rcis.81.2)

URL: https://www.rcis.ro/images/documente/rcis81_02.pdf

Статті у наукових фахових виданнях:

2. Міщиха Л. П., Чернявська Н. В. Концептуалізація феномену самосвідомості у контексті психологічного дискурсу. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Психологія». 2024. Т. 35 (74), № 6. С. 10–14.

DOI: [10.32782/2709-3093/2024.6/02](https://doi.org/10.32782/2709-3093/2024.6/02)

URL: https://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/6_2024/4.pdf

3. Міщиха Л. П., Чернявська Н. В. Психологічні передумови конструювання моделі самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2025. Вип. 25. С. 113–120.

DOI: [10.30970/PS.2025.25.13](https://doi.org/10.30970/PS.2025.25.13).

URL: https://psy-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/25_2025/15.pdf

4. Чернявська Н. В. Концептуальна модель самосвідомості у чоловіків з алкогольною залежністю. Габітус. 2024. № 67. С. 233–237.

DOI: [10.32782/2663-5208.2024.67.38](https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.67.38)

URL: <https://habitus.od.ua/journals/2024/67-2024/40.pdf>

5. Чернявська Н. В. Самосвідомість особистості в період ранньої дорослості. Проблеми сучасної психології, 2024, вип. 61, с. 164–180.

DOI: [10.26661/2310-4368/2025-1-17](https://doi.org/10.26661/2310-4368/2025-1-17)

URL: <https://journalsofznu.zp.ua/index.php/psych/article/view/4506>

6. Чернявська Н. В. Емпіричне дослідження особливостей самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю. Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Педагогіка і психологія. 2025. № 2 (6). С. 196–201.

DOI: [10.32782/3041-1297/2025-2-30](https://doi.org/10.32782/3041-1297/2025-2-30)

URL: <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/pp/article/view/3056>

Публікації в інших виданнях та збірниках матеріалів наукових конференцій

7. Міщина Л. П., Чернявська Н. В. Особливості розвитку самосвідомості у ранньому дорослому віці. Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 5 грудня 2024 р.). Львів–Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 217–220.

URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/340/10130/22856-1>

8. Міщина Л. П., Чернявська Н. В. Нейробіологічні механізми впливу алкоголю на психічне здоров'я особистості. Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2024 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, 24–28 березня 2025 р.). Івано-Франківськ, 2025. С. 107–108.

URL: <https://pedagogical.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/7/2026/01/zbirnyk-tez-vykladachiv-2025.pdf#page=107>

9. Чернявська Н. В. Авторська модель психокорекційної програми для чоловіків з алкогольною залежністю. International Scientific and Practical Conference “Strategic Guidelines for the Development of Science, Education, Technologies, and Key Spheres of Public Life”: conference abstracts. 2025. С. 96–98. URL: <https://www.economics.in.ua/2025/11/10.html>

10. Чернявська Н. В. Нейробіологічні аспекти самосвідомості осіб з алкогольною залежністю. Глобальний світ і Україна: сучасні виклики та пошук відповідей: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (Харків, 31 січня 2025 р.). Харків: Право, 2025. С. 75–77.

URL: https://pravo-izdat.com.ua/index.php?download_id=1942&product_id=5499&route=product/product/download

11. Чернявська Н. В. Особливості терапевтичного альянсу з особами із алкогольною залежністю в період війни. Перша Всеукраїнська науково-практична конференція з адиктології: матеріали науково-практичної

конференції, 16–17 вересня 2023 року. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. С. 163–165.

URL:<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736608/2/Zbirnyk%20conf%20adycctolog2023.pdf>

12. Чернявська Н. В. Реабілітація чоловіків з алкогольною залежністю в контексті самосвідомості. Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: зимові дебати: матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (лютий 2025 р.). Дніпро, 2025. С. 340–341. ISBN 978-617-8293-41-3.

URL:http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2025/02/Conference-Proceedings-February-6-7-2025-1.pdf?utm_source=chatgpt.com

13. Чернявська Н. В. Роль самосвідомості у психологічному благополуччі чоловіків з алкогольною залежністю. У: Psychological and Pedagogical Problems of Modern Specialist Formation: Collective Scientific Monograph. Lviv–Toruń: Liha-Pres, 2024. С. –.

DOI: [10.36059/978-966-397-496-5-14](https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-14)

URL:<http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/385/12174/27548-1>

14. Чернявська Н. В. Феномен самосвідомості особистості в руслі екзистенційно-суб'єктних засад сучасної персонології. Теоретико-методологічні проблеми сучасної психології особистості: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Івано-Франківськ, 23–24 вересня 2021 р.) / упоряд. О. Г. Паркулаб. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. С. 178–180

URL:https://www.researchgate.net/publication/358749325_Fenomen_samosvidomosti_osobistosti_v_rusli_ekzistencijno-sub'ektnih_zasad_sucasnoi_personalogii

15. Чернявська Н. В. Феномен самосвідомості у чоловіків з алкогольною залежністю: психологічні механізми та чинники формування. International scientific conference (Riga, the Republic of Latvia, 19–20 March 2025): conference abstracts. Riga, 2025. С. 22–25.

URL:<http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/593/15974/33708-1>

ВВАЖАТИ:

1.Що дисертаційна робота Чернявської Наталі Володимирівни «Особливості самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю» є завершеною науковою працею, у якій розв'язано поставлені наукові завдання, що має важливе значення для галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

2.За темою дисертації опубліковано 15 наукових праць, у яких повністю відображено основні результати дисертації, а саме: 1 стаття у науковому виданні, що входить до наукометричної бази Scopus, 5 статей у наукових фахових виданнях України, 9 праць у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

3.Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня

2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) (зі змінами).

РЕКОМЕНДУВАТИ дисертаційну роботу «Особливості самосвідомості чоловіків з алкогольною залежністю», подану Чернявською Наталею Володимирівною на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія», до захисту.

Пропонується призначити:

Головою разової спеціалізованої вченої ради:

1.Лещинська Олена Альбертівна, доктор психологічних наук, доцент кафедри загальної психології факультету психології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Кандидатська дисертація: диплом 22.12.1992 (КН №001143)

Атестат доцента: 14.11.1995 (АР №005801)

Докторська: диплом 10.03.2010 (Д.26.451.01), спеціальність 19.00.05 – соціальна психологія, психологія соціальної роботи.

<https://orcid.org/000-0003-1882-4174>

1.1.Лещинська О. А., Міщиха Л. П., Климишин О. І., Матейко Н. М. Психологічна потреба у змінених станах свідомості: від адаптивної норми до патологічної аномалії та терапевтичного потенціалу. *Перспективи та інновації науки*. 2025. № 9 (55). С. 1356–1371.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-9\(55\)-1356-1371](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-9(55)-1356-1371)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/29187>

Ключові слова: свідомість, змінений стан свідомості, самосвідомість, психоактивні речовини, норма, патологія, адикт, адиктивна поведінка, саморегуляція, мотиваційна спрямованість

1.2.Міщиха Л. П., Лещинська О. А., Климишин О. І., Матейко Н. М. Духовно-екзистенційні витоки адиктивної поведінки особистості. *Наукові перспективи*. 2025. № 8 (62). С. 1471–1482.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8\(62\)-1471-1482](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8(62)-1471-1482)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/28247>

Ключові слова: адикція, адиктивна поведінка, адикт, самосвідомість, саморегуляція, духовно-екзистенційні чинники, духовна криза, екзистенційний вакуум, сенс життя, цінності.

1.3.Климишин О. І., Лещинська О. А., Міщиха Л. П. Практика християнсько-психологічного супроводу адиктивних осіб: інноваційність та результативність. *Габітус*. 2025. Т. 2, № 77. С. 51–57.

DOI: <https://doi.org/10.32782/hbts.77.2.9>

URL: https://habitus.od.ua/journals/2025/77-2025/part_2/11.pdf

Ключові слова: особистість, самосвідомість, адикція, адиктивна поведінка, духовність, духовний потенціал, духовний розвиток, християнсько-психологічний супровід, духовна психотерапія.

Рецензентами:

1.Климишин Ольга Іванівна – доктор психологічних наук, професор кафедри психології розвитку Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

1. Міщиха Л. П., Лещинська О. А., Климишин О. І., Матейко Н. М. Духовно-екзистенційні витоки адиктивної поведінки особистості. *Наукові перспективи*. 2025. № 8 (62). С. 1471–1482.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8\(62\)-1471-1482](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8(62)-1471-1482)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/28247>

Ключові слова: адикція, адиктивна поведінка, адикт, самосвідомість, саморегуляція, духовно-екзистенційні чинники, духовна криза, екзистенційний вакуум, сенс життя, цінності.

2. Лещинська О. А., Міщиха Л. П., Климишин О. І., Матейко Н. М. Психологічна потреба у змінених станах свідомості: від адаптивної норми до патологічної аномалії та терапевтичного потенціалу. *Перспективи та інновації науки*. 2025. № 9 (55). С. 1356–1371.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-9\(55\)-1356-1371](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-9(55)-1356-1371)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/29187>

Ключові слова: свідомість, змінений стан свідомості, самосвідомість, психоактивні речовини, норма, патологія, адикт, адиктивна поведінка, саморегуляція, мотиваційна спрямованість

3. Климишин О. І., Лещинська О. А., Міщиха Л. П. Практика християнсько-психологічного супроводу адиктивних осіб: інноваційність та результативність. *Габітус*. 2025. Т. 2, № 77. С. 51–57.

DOI: <https://doi.org/10.32782/hbts.77.2.9>

URL: https://habitus.od.ua/journals/2025/77-2025/part_2/11.pdf

Ключові слова: особистість, самосвідомість, адикція, адиктивна поведінка, духовність, духовний потенціал, духовний розвиток, християнсько-психологічний супровід, духовна психотерапія.

2. Матейко Наталія Михайлівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри клінічної та реабілітаційної психології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

1. Лещинська О. А., Міщиха Л. П., Климишин О. І., Матейко Н. М. Психологічна потреба у змінених станах свідомості: від адаптивної норми до патологічної аномалії та терапевтичного потенціалу. *Перспективи та інновації науки*. 2025. № 9 (55). С. 1356–1371.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-9\(55\)-1356-1371](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-9(55)-1356-1371)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/29187>

Ключові слова: свідомість, змінений стан свідомості, самосвідомість, психоактивні речовини, норма, патологія, адикт, адиктивна поведінка, саморегуляція, мотиваційна спрямованість

2. Міщиха Л. П., Лещинська О. А., Климишин О. І., Матейко Н. М. Духовно-екзистенційні витоки адиктивної поведінки особистості. *Наукові перспективи*. 2025. № 8 (62). С. 1471–1482.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8\(62\)-1471-1482](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8(62)-1471-1482)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/28247>

Ключові слова: адикція, адиктивна поведінка, адикт, самосвідомість, саморегуляція, духовно-екзистенційні чинники, духовна криза, екзистенційний вакуум, сенс життя, цінності.

3. Міщиха Л. П., Матейко Н. М. Стрес-долаюча поведінка як предиктор ризику формування адикцій в учасників бойових дій. *Перспективи та інновації науки*. 2026. № 3 (61). С. 3671-3684

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-3\(61\)-3671-3684](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-3(61)-3671-3684)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/39872>

Ключові слова: особистість, стрес, адикції, адиктивна поведінка, стрес-долаюча поведінка, самосвідомість, саморегуляція, психологічне благополуччя, учасники бойових дій, війна.

Офіційними опонентами:

1. Дідковська Лариса Іванівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Львівського національного університету імені Івана Франка.

Кандидатська дисертація: диплом 10.12.2003, спеціальність - 19.00.07 педагогічна та вікова психологія (ДК №021484)

Атестат доцента: 22.12.2014 (12 ДЦ №040843)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4462-1135>

1.1. Дідковська Л. І. Психологічні детермінанти формування адиктивної поведінки особистості. *Наукові інновації та передові технології*. 2026. № 2 (54). С. 2467–2475.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-2\(54\)-2467-2475](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-2(54)-2467-2475)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/37250>

Ключові слова: адиктивна поведінка, алкогольна залежність, самосвідомість, Я-концепція, саморегуляція, психологічне благополуччя, рання дорослість.

1.2. Дідковська Л. І. Гештальт-підхід у роботі з адиктивною поведінкою: теоретичні основи та практичні методи. *Перспективи та інновації науки*. 2026. № 2 (60). С. 3139-3147.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-2\(60\)-3139-3147](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-2(60)-3139-3147)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/37250>

Ключові слова: особистість, адиктивна поведінка, алкогольна залежність, гештальт-підхід, самосвідомість, Я-концепція, саморегуляція.

1.3. Дідковська Л. І. Психологічні механізми становлення Я-концепції особистості. *Наукові перспективи*. 2026. № 2 (68). С. 1723-1733.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-2\(68\)-1723-1733](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-2(68)-1723-1733)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/38294>

Ключові слова: особистість, самосвідомість, Я-концепція, когнітивний компонент, емоційно-ціннісний компонент, регулятивний компонент, психологічне благополуччя.

2. Козира Петро Володимирович - кандидат психологічних наук,

доцент кафедри практичної психології Навчально-наукового інституту управління, психології та безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ

Кандидатська дисертація: диплом від 11.10.2017, спеціальність – 19.00.04 медична психологія (ДК №044184)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3046-9841>

2.1.Козира П. В. Огляд інструментів діагностичного скринінгу алкогольної залежності. *Habitus*. 2025. Т. 1, № 72. С. 97–101.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.72.1.17>

URL: https://habitus.od.ua/journals/2025/72-2025/part_1/19.pdf

Ключові слова: діагностика, алкогольна залежність, скринінг, психоактивні речовини, інструменти оцінювання, алкоголь.

2.2.Козира П. В. Вживання психоактивних речовин в організаціях. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 11 (51). С. 1564–1575.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-11\(51\)-1564-1575](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-11(51)-1564-1575)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/31581>

Ключові слова: психоактивні речовини, залежність, алкоголь, робоче середовище, стрес, організація.

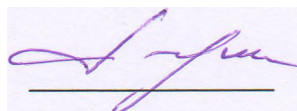
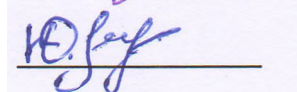
2.3.Козира П. В. Психологічні методи діагностики залежності від психоактивних речовин. *Habitus*. 2025. Т. 1, № 70. С. 142–146.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.70.25>

URL: <https://habitus.od.ua/journals/2025/70-2025/27.pdf>

Ключові слова: психоактивні речовини, залежність, діагностика, алкоголізм, наркоманія, психологічні методи.

Голова фахового семінару

Оксана ФЕДИК

Секретар фахового семінару

Юлія КАРПЧУК

23 квітня 2026 р.